

- Modified Cash Value Added / А. Запорожский // Корпоративные финансы. - 2007. – № 1. – С. 23 - 26.
6. Рассказов С.В. Стоимостные методы оценки эффективности менеджмента компании / С.В. Рассказов // Финансовый менеджмент. – 2002. – № 4. – С. 13-16.
7. Истомина Е. Какой линейкой мерить СЭД / Е. Истомина // Директор ИС. – 2007. – № 2. С. 28-32.

Рецензент: М.Г. Білопольский
д-р екон. наук, проф, ПДТУ

Стаття надійшла 01.12.2009

УДК 658.14

Анісімова О.М.*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

У статті розглянуто визначення підприємства, особливості визначення промислового підприємства, дано аналіз кількості і діяльності промислових підприємств України. Виявлено особливості сучасного управління промисловими підприємствами.

Ключові слова: підприємство, промислове підприємство, Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України, корпоративне управління.

Анисимова О.Н. Особенности функционирования промышленных предприятий Украины. В статье рассмотрены определение предприятия, особенности определения промышленного предприятия, дан анализ количества и деятельности промышленных предприятий. Выявлены особенности современного управления промышленными предприятиями.

Ключевые слова: предприятие, промышленное предприятие, Единый государственный реестр предприятий и организаций Украины, корпоративное управление.

O.N. Anisimova. Features functioning of industrial enterprises of Ukraine. The article determination of enterprise, features of determination of industrial enterprise, is considered in the article, the analysis of amount and activity of industrial enterprises is given. The features of modern management industrial enterprises are exposed.

Keywords: enterprise, industrial enterprise, Single state register of enterprises and organizations of Ukraine, corporate management.

Постановка проблеми. Підприємство є основною ланкою в економіці України. Одним з перших законів, які приймала Україна з набуттям незалежності був Закон України «Про підприємства». На даний момент, у зв'язку з прийняттям Господарського Кодексу цей закон не є чинним, але це підтверджує вагомість функціонування підприємництва і підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій . Вагомий вклад в дослідження питань діяльності підприємства внесли такі провідні вітчизняні вчені, як О. Амоша, В. Амітан, Л. Антонюк, В. Василенко, А. Гальчинський, В. Геєць, С. Кацура, М. Кондратьєв, О. Лапко, Б. Патон, І. Пригожин, А. Поручник, В. Савчук, Д. Черваньов, В. Шматько, а також зарубіжні вчені-класики теорії підприємства П. Друкер, А. Кляйхнехт, М. Портер, К. Фрімен, Дж. Хендерсон, Т. Хіросі та ін.

Розвиток суспільства проявляється в зміні технологічних епох, які супроводжуються змінами в розподілі праці. У теоретичних дослідженнях еволюції суспільства виділяють такі технологічні «сходи», по яких піднімаються країни у своєму економічному розвитку:

- ресурсна база (сільське господарство і гірничодобувна промисловість);
- легка промисловість (текстильна, взуттєва й ін.)

* канд. екон. наук, доцент, Приазовський державний технічний університет, м. Маріуполь

- важка промисловість (металургія, суднобудування, автомобілебудування, машинобудування);
- високі технології (вимірювальні прилади, оптика, мікроелектроніка, комп'ютери, телекомунікації. [1]

Україна відноситься до індустріальних країн, що розвивається, але в сучасних умовах, під впливом світової кризи виникає питання, чи є додатна динаміка у секторі промисловості, чи вона відсутня.

Мета статті – провести аналіз функціонування промислових підприємств в Україні та визначити особливості розвитку промислового сектору.

Викладення основного матеріалу. Розглянемо як визначається підприємство. У статті 62 господарського Кодексу «Підприємство - самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому цим Кодексом та іншими законами» [2] Усі підприємства діють на основі статуту та створюються для здійснення підприємництва або для некомерційної господарської діяльності. «Підприємство є юридичною особою, має відокремлене майно, самостійний баланс, рахунки в установах банків, печатку із своїм найменуванням та ідентифікаційним кодом» [2]. Причому у складі підприємства не повинно бути інших юридичних осіб.

У статті 63 того ж Кодексу визначено види та організаційні форми підприємств [2]

- приватне підприємство, що діє на основі приватної власності громадян чи суб'єкта господарювання (юридичної особи);
- підприємство, що діє на основі колективної власності (підприємство колективної власності);
- комунальне підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади;
- державне підприємство, що діє на основі державної власності;
- підприємство, засноване на змішаній формі власності (на базі об'єднання майна різних форм власності).

Класифікація підприємств дуже різноманітна, але для досягнення мети необхідно розглянути визначення промислового підприємства. В законодавстві України у різних джерелах можна зустріти наступні тлумачення. Промислове підприємство - статутний суб'єкт, що має право юридичної особи і здійснює виробництво та реалізацію продукції певних видів з метою одержання прибутку [3]. Промислове підприємство - статутний суб'єкт господарювання, який планує створити нове виробництво із впровадженням енергозберігаючих технологій з метою реалізації продукції, товарів і послуг та одержання прибутку [4]. Термін «промислове підприємство» охоплює всі підприємства, які відносяться до таких галузей економічної діяльності: добувна промисловість, переробна промисловість, будівництво, електроенергія, газ, водопостачання і санітарне обслуговування, транспорт, склади і служби зв'язку.

Відповідно до мети «Конвенції про допомогу у випадках виробничого травматизму» [5] термін «промислове підприємство» охоплює:

- шахти, кар'єри та інші підприємства, де видобувають корисні копалини;
- підприємства, на яких предмети виробляються, змінюються, очищуються, ремонтуються, оздоблюються, проходять кінцеву стадію обробки та підготовки до продажу, руйнуються чи знищуються, або на яких матеріали трансформуються; серед них суднобудівні підприємства та підприємства, де виробляється, трансформується та передається електроенергія або рухова сила будь-якого виду;
- підприємства з будівництва, реконструкції, утримання, ремонту, переробки чи демонтажу будь-яких будівель, залізничних колій, трамвайних ліній, портів, доків, пірсів, каналів, внутрішніх водних шляхів, доріг, тунелів, мостів, віадуків, каналізаційних систем, водостоків, колодязів, телеграфного чи телефонного обладнання, електричного устаткування, газових служб, служб водопостачання або інших служб з будівництва, а також роботи з підготовки до будівництва і закладання фундаменту, що передують будь-яким роботам чи спорудам;
- підприємства з перевезення пасажирів чи товарів автомобільними шляхами, залізницею, морськими чи внутрішніми водними шляхами, куди входять оброблення вантажів у доках, на пристанях, причалах або складах, але за винятком перенесення вручну.

Аналіз діяльності промислових підприємств доцільно почати з аналізу Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДРПОУ) – це автоматизована система збирання, накопичення та опрацювання даних щодо суб'єктів господарської діяльності – юридичних осіб та їх відокремлених підрозділів (філій, відділень, представництв тощо), які знаходяться на території України та діють відповідно до чинного законодавства України. (табл. 1). З 2002 року частка суб'єктів ЄДРПОУ у промисловості скоротилась з 12,6% до 10,1%. Тобто можна зробити висновки, що в економіці України повільно відбуваються зміни у структурі: промисловість, яка до початку незалежності була домінуючою, поступає послугам. Досить показово про це свідчать темпи росту загальної кількості суб'єктів ЄДРПОУ та темпи росту кількості суб'єктів ЄДРПОУ у промисловості. Темпи росту суб'єктів ЄДРПОУ у промисловості за остання роки значно нижчі за загальні темпи росту суб'єктів ЄДРПОУ.

Таблиця 1

Динаміка кількості суб'єктів ЄДРПОУ за 2002-2009 рр. [6]

Показник	Рік	2002	2006	2009
Кількість суб'єктів ЄДРПОУ, всього, одиниць		889330	1133200	1228888
Кількість суб'єктів ЄДРПОУ, у промисловості, одиниць		97637	119181	124634
Частка промисловості в загальній структурі суб'єктів ЄДРПОУ, %		12,6	10,5	10,1
Темпи росту загальної кількості суб'єктів ЄДРПОУ, %			127,4	108,4
Темпи росту кількості суб'єктів ЄДРПОУ у промисловості, %			122,1	104,6

Розглянемо основні показники діяльності підприємств у 2009 році (табл. 2.)

Таблиця 2

Основні показники діяльності підприємств - суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у 2009 році [6]

Галузь	Кількість зайнятих працівників (штатні, поза штатні та неоплачувані працівники), тис. осіб	Кількість найманих працівників (штатні та поза штатні працівники), тис. осіб	Фонд оплати праці, млн. грн.	Середньомісячна заробітна плата найманих працівників, грн.	Обсяг реалізованої продукції ² (робіт, послуг), млн. грн.
Усього	8291,6	8206,3	175867,0	1785,89	2742520,5
у тому числі					
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	729,0	725,1	10122,7	1163,29	66922,5
Промисловість	3200,3	3191,0	77879,0	2033,82	806345,8
Частка промисловості до загального обсягу, %	38,6	38,8	44,3		29,4
Будівництво	532,1	522,4	8011,3	1278,06	81237,6
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	1278,2	1251,5	21777,9	1450,11	1270198,3
торгівля автомобілями та мотоциклами, їх технічне обслуговування та ремонт	135,9	133,2	2616,9	1637,36	99047,5
оптова торгівля і посередництво в оптовій торгівлі	701,1	684,5	13232,1	1610,93	1024555,4
роздрібна торгівля; ремонт побутових виробів та предметів особистого вжитку	441,2	433,8	5928,9	1138,87	146595,4
Діяльність готелів та ресторанів	136,7	134,1	1708,6	1061,83	10957,4
Діяльність транспорту та зв'язку	1096,2	1091,2	29850,9	2279,73	181567,1
Фінансова діяльність	80,9	79,7	2226,9	2327,68	111731,5
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	905,7	883,3	18376,2	1733,75	188865,1
Освіта	35,3	34,7	569,4	1367,24	1611,3
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	91,7	90,5	1338,7	1232,62	5747,1
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	194,3	191,9	3886,5	1687,71	16815,7

Як показують розрахунки в загальному фонд оплати праці промисловість займає 44,3%; хоча частка в загальному обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг) цей показник складає 29,4%. Середньомісячна заробітна плата найманих працівників у промисловості більше на 247,93 грн. чим в середньому по Україні в 2009 р.

Внаслідок багатьох причин – не лише економічних, а й історичних, ідеологічних та соціополітичних – для досягнення своїх цілей уряди країн часто покладаються на державні підприємства. Головними економічними міркуваннями є прагнення накопичити заощадження, створити робочі місця, забезпечити населення державними товарами та інвестувати у великі капіталомісткі проекти – природні монополії або підприємства, пов'язані з ефектом масштабу або великим ризиком для приватного інвестора. Але ці підприємства являють собою великий тягар для бюджету, і, як наслідок зростання державного боргу. Це спостерігається у нашій державі. Останніми роками відбувається значний перерозподіл власності у промислових підприємствах, формується система корпоративного управління в Україні. Корпоративні відносини змінюють розвиток продуктивних сил, систему ринкових відносин, породжують специфічні особливості створення комплексної фінансової системи управління промисловим підприємством.

Висновки

1. В сучасних умовах спостерігається зменшення частки промислових підприємств в загальній кількості суб'єктів ЄДРПОУ, при одночасному збільшенні кількості збутових промислових підприємств.
2. Сучасне управління промисловими підприємствами переходить у фазу корпоративного управління, зміну власності у бік недержавної.

Список використаних джерел:

1. Гончаров Ю.В. Світ. Європа. Україна. Трансформація економіки та інтеграція / Ю.В. Гончаров, Ю. О. Петін, О.М. Сальник. – К.: Знання України, 2007. – 504 с.
2. Господарський кодекс України [Електроний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>
3. Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду / Про затвердження Правил безпеки в газовому господарстві коксохімічних підприємств і виробництв (Правила, розд.2) 27.03.2007 №61
4. Постанова КМ України Питання ввезення на митну територію України промисловими підприємствами товарів з метою створення нових виробництв із впровадженням енергозберігаючих технологій (Порядок ввезення промисловими підприємствами на митну територію України товарів з метою створення нових виробництв із впровадженням енергозберігаючих технологій, п.2) від 18 березня 2009 р. № 284 м.Київ
5. Конвенція про допомогу у випадках виробничого травматизму N 121 (ст.1) м.Женева, 8 липня 1964 року
6. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електроний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Рецензент: Ю.В. Макогон
д-р екон. наук, проф., ДонНУ

Стаття постуила 26.11.2009